

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

проректор з наукової роботи
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
доктор фізико-математичних наук, професор

Г.М. Торбін

2021 р.

Висновок

засідання структурного підрозділу
кафедри педагогіки і методики початкового навчання
факультету педагогіки і психології НПУ імені М. П. Драгоманова,
призначеного рішенням засідання вченої ради
НПУ імені М.П. Драгоманова від 25 березня 2021 р. (Витяг з протоколу № 9),
для проведення попередньої експертизи дисертації Чжао Юйсян на тему:
«Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами
ігрових художньо – педагогічних технологій»
на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії
за спеціальністю 01 Освітні, педагогічні науки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент **Олефіренко Т.О.**

1. ПРИСУТНІ: Головуюча на засіданні – доктор педагогічних наук,
професор Цветкова Г.Г.

Члени кафедри педагогіки і методики початкового навчання та запрошені: завідувач кафедри, доктор педагогічних наук, професор Матвієнко О.В.; доктор педагогічних наук, професор Митник О.Я. (рецензент); кандидат педагогічних наук, доцент Панків Л.І. (рецензент); доктор педагогічних наук, професор Хижн О.П.; доктор педагогічних наук, професор Марусинець М.М.; кандидат педагогічних наук, доцент Коваль Т.В.; кандидат педагогічних наук, доцент Григоренко В.Є.; кандидат педагогічних наук, доцент Шулигіна Р.А.; кандидат педагогічних наук, доцент Шеремет І.В.; кандидат педагогічних наук, доцент Тутова Т.Б.; доцент Попова Л.М.; аспірант Губарева Д.В., аспірант Цихмейструк О.М.

2. СЛУХАЛИ: Висновок рецензентів доктора педагогічних наук, професора **Митника Олександра Яковича**, кандидата педагогічних наук, доцента **Панків Людмили Іванівни** про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Чжао Юйсян** на тему: «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», призначених рішенням засідання вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова від 25 березня 2021 р. (Витяг з протоколу № 9) для проведення попередньої експертизи дисертації, поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки».

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Про рекомендацію до захисту дисертаційної роботи **Чжао Юйсян** на тему: «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності « 011 Освітні, педагогічні науки». *Науковий керівник* – кандидат педагогічних наук, доцент Олефіренко Т.О.

Рецензенти: Митник Олександр Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова; Панків Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки мистецтв і фортепіанного виконавства Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

СЛУХАЛИ:

Головуюча, доктор педагогічних наук, професор Цветкова Г.Г. повідомила, що Чжао Юйсян аспірант кафедр педагогіки і методики початкового навчання, виконував дослідження протягом 2017-2021 років на базі середньої загальноосвітньої школи Собківський ліцей Дмитрушківської сільської ради Уманського району Черкаської області, Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №3, Мошнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Черкаської районної ради Черкаської області, Переяславська загальноосвітня школи I-III ступенів №7 та подав завершену дисертаційну роботу до обговорення. Тему дисертаційної роботи: «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», затверджено Вченою Радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 2 від 26 вересня 2019 р.). Тема дисертаційного дослідження визначена у відповідності до плану науково-дослідних робіт кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Головуюча на засіданні повідомила присутніх, що члени кафедри ознайомилися з дисертаційною роботою Чжао Юйсян та надала слово аспіранту для виступу.

ВИСТУПИЛИ:

Чжао Юйсян обґрунтував актуальність теми, мету та завдання дисертаційної роботи, розкрив наукову новизну, теоретичне і практичне значення виконаного дослідження, виклала основні положення та висновки дисертації.

Актуальність теми. Концепцією Нової української школи та Закону України «Про освіту» визначено ключові засади глобальної реформи освітньої сфери, яка стартувала з вересня 2018 року з початкової школи. Згідно Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству.

Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О. Савченко визначено мету початкової освіти – всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Гуманістичний принцип є одним із основних теоретичних положень освіти. Ефективним способом його реалізації, на думку В. Сухомлинського, О. Савченко та Ш. Амонашвілі є орієнтація навчально-виховного процесу на розвиток творчих здібностей людини. Тому, система освіти України зорієнтована на формування активної творчої особистості. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питанню творчих здібностей присвячена значна кількість робіт у галузях психології, педагогіки та філософії. В працях Т. Равлюка, Т. Москальця, С. Багана, Е. Зверева, Л. Виготського, В. Рогозіної, Дж. Гілфорда, Т. Кудрявцева, та інших розглядаються питання про поняття та сутність творчих здібностей, їх структурних компонентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми становлення творчої особистості молодшого школяра підтверджує, що особливої актуальності набуває творчий розвиток учнів у процесі навчальної діяльності. Цю проблему на матеріалі окремих навчальних предметів розв'язують Н. Бібік, В. Желанова, Г. Касьянова, Н. Ляшова, К. Приходченко, В. Рагозіна, І. Теплицький, В. Тименко, Л. Шпак, Н. Онищенко, О. Каменєва, М. Богайчук, Р. Сохацька, Л. Серeda, І. Погорєлова та ін. Можна передбачити, що ефект розвитку творчих здібностей учнів від упровадження таких систем і методик у практику загальноосвітньої школи не завжди буде оптимальним, оскільки результати, отримані з одного навчального предмета, не матимуть підкріплення з інших. Тому нагальною є потреба створення на базі початкової школи якісно нової, інтегрованої дидактичної системи, яка б продуктивно і повною мірою використовувала потенційні можливості різних навчальних предметів для розвитку творчих здібностей дітей.

Проблема розвитку творчих здібностей людини є однією з центральних в педагогіці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійної творчості, долання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто несподіваних ідей,

оригінальних підходів і шляхів до їх втілення. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання людини, здатної акумулювати і творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати технології. Це завдання відображене в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, в якій підкреслюється необхідність застосовувати нові педагогічні технології особистісно-зорієнтованого виховання для формування творчих здібностей учнів.

Аналіз наукової літератури переконує, що ця проблематика є багатоаспектною і вимагає міждисциплінарного дослідження. В психологічній та педагогічній науці відомі різні підходи до розвитку творчих здібностей у процесі вивчення різних дисциплін, позакласної, гурткової роботи, зокрема засобами різних видів мистецтва: літератури, музики, образотворчого мистецтва, хореографії і т.д.

Незважаючи на те, що останнім часом з'явилося багато ґрунтовних вітчизняних праць з окресленої проблематики: організації творчої діяльності учнів у позашкільному закладі (О. Рассказова), розвитку творчої активності молодших школярів (Г. Костюшко), розвитку творчих здібностей учнів на уроках праці засобами ігрової діяльності (Н. Слюсаренко) – тема, обрана для дисертаційної роботи, вимагає детального аналізу. Ґрунтовних досліджень вимагає проблема формування творчих здібностей в умовах суб'єкт-об'єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу, що переорієнтовує викладання із авторитарного керування навчальною діяльністю учнів на гнучке стимулювання процесу учіння з елементами творчої самостійності.

Серед існуючих недоліків сучасної початкової освіти слід назвати суперечності між необхідністю розвивати творчі здібності дітей і недостатністю ефективних освітніх технологій, спрямованих на вирішення цієї проблеми; вимогами суспільства до задоволення потреб дитини в творчій реалізації і недостатньою діяльністю вчителів початкової школи в цьому напрямі; необхідністю розвивати емоційно-чуттєву сферу дітей та існуючими технологіями, спрямованими на формування технічних навичок.

Із метою подолання виявлених недоліків та суперечностей вважаємо за доцільне створення технології розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку, заснованої на принципах системності, цілісності, дитиноцентризму, природовідповідності, поліхудожності, комплексності, культуровідповідності, спрямованої на розвиток і задоволення потреб дитини у творчій самореалізації, що відповідатиме сучасним освітнім вимогам. В основу технології покладено результати психолого-педагогічних досліджень щодо вікових особливостей учнів молодшого шкільного віку та сучасні методологічні підходи (синергетичний, аксіологічний, культурологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, технологічний).

Усе викладене вище свідчить про актуальність обраної теми дослідження **«Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

Мета дослідження зумовила постановку та вирішення таких завдань:

1. Здійснити теоретико-методичний аналіз досліджуваної проблеми та уточнити зміст основного категоріального апарату.

2. Виявити сутність і науково обґрунтувати особливості розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

3. Визначити критерії, показники та виявити рівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

4. Спроекувати й упровадити модель та педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій

5. Експериментально перевірити ефективність впровадження моделі та педагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

Об'єкт дослідження – розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку у процесі навчання.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань передбачало використання теоретичних, емпіричних, статистичних та графічних методів.

Наукова новизна одержаних результатів подана на слайді, полягає в тому, що: *вперше* визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; *розроблено* модель розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; *уточнено* сутність ключових дефініцій дослідження, а саме: зміст понять «здібності», «творчі здібності молодших школярів», «ігрові художньо – педагогічні технології» «розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій»; *поглиблено* уявлення про змістові характеристики компонентів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; *подальшого розвитку набули* наукові положення щодо впровадження ігрових художньо – педагогічних технологій в процес розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що впроваджено педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; розроблено навчально-методичний посібник «Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій: теорія і практика.

Основні результати дисертаційного дослідження відповідно до визначених завдань.

На основі аналізу психологічних і педагогічних джерел з'ясовано стан досліджуваної проблеми та уточнено сутність поняття «творчі здібності молодших школярів».

Творчі здібності трактуються як властивість, котра завдяки віковим

особливостям – здатності до почуттєвого сприйняття, емоційної чуйності, співпереживання, фантазування, образного і асоціативного мислення, анімізму, синестезії – є підґрунтям для творчої самореалізації в різних видах художньої діяльності.

З'ясовано, що основою для розвитку творчих здібностей молодших школярів є психологічні особливості учнів: здатність до емоційної чутливості, уміння «входити» в уявну ситуацію, переживати й емоційно відгукуватися на красу в житті та мистецтві, емоційна щирість, образне мислення, асоціативність, пізнавальна активність, динамічність і яскравість уяви.

Виокремлено структурні компоненти творчих здібностей молодших школярів, що розвиваються засобами ігрових художньо – педагогічних технологій: образно-асоціативний, емоційно-чуттєвий і продуктивний.

Визначено критерії та показники розвитку у молодших школярів творчих здібностей: когнітивний; сенсорно-естетичний; діяльнісно-естетичний. Схарактеризовано рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів: високий, середній і низький.

Розроблено і теоретично обґрунтовано модель та педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій, що спрямована на набуття в них когнітивного досвіду, емоційно-чуттєвого сприйняття навколишнього світу, формування естетичного ставлення до його об'єктів і забезпечує художньо-творче самовираження кожної дитини.

Метою розробленої моделі визначено розвиток творчих здібностей молодших школярів на заняттях з образотворчого мистецтва; завданнями – розвиток у молодших школярів чуттєвого сприйняття світу, формування естетично-ціннісного ставлення до краси; розвиток асоціативно-образного мислення, уяви, креативності; художньо-творче самовираження дітей на основі ознайомлення їх із художніми засобами та прийомами зображення.

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови ефективного впровадження моделі розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій: професіоналізм педагога (психолого-педагогічна, культурологічна, технологічна компетенція) і методичне, дидактичне та інформаційне забезпечення освітнього процесу на заняттях із образотворчого мистецтва (комплекс навчально-методичної, художньо-дидактичної бази, необхідних інформаційних засобів).

Експериментально перевірено ефективність моделі розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій. Результати експериментального дослідження засвідчили позитивні кількісні та якісні зміни щодо рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій в експериментальній групі.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

Після доповіді Чжао Юйсян були поставлені такі **запитання**:

Коваль Т.В., кандидат педагогічних наук, доцент. *Як Ви розумієте термін педагогічна технологія та на праці яких вчених Ви спирались у Вашому дослідженні?*

Відповідь. Дякую за запитання. У своєму дослідженні ми спирались на позицію Г. Селевка, який на основі критичного аналізу наукової літератури і узагальнення освітньої практики визначає педагогічну технологію як систему функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, що будується на науковій основі, запрограмована в часі та в просторі і приводить до намічених результатів

Марусинець М.М., доктор педагогічних наук, професор. *Чи використовували Ви у дослідженні гендерні особливості?*

Відповідь. Дякую за запитання, так, ми використовували гендерні особливості у нашому дослідженні. Вони відрізняються як у хлопчиків, так і у дівчат. Наприклад, у ході дослідження, було виявлено, що у дівчат були підвищені показники стресостійкості за копінг-стратегіями, тобто у дівчат вона була збільшена, на відміну від хлопчиків. Дівчата більш адаптивні у складних ситуаціях.

Григоренко В.Є., кандидат педагогічних наук, доцент. *Метою навчання мистецтва у початковій школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті. Яким чином Ви забезпечили реалізацію зазначеної мети у Вашому дослідженні?*

Відповідь. Дякую за запитання, реалізація поставленої мети здійснюється за змістовими лініями: «Художньо-творча діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «Художньо-творча діяльність» націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довілля.

Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва» спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи

регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Шулигіна Р.А., кандидат педагогічних наук, доцент. *Як Ви розумієте поняття психологічної адаптації учнів?*

Відповідь. Дякую за запитання, психологічна адаптація учнів – це процес психоемоційного пристосування особистості учня до нових умов і методів визначення рівня навчальних досягнень.

Попова Л.М., доцент. *Чи аналізували Ви програми НУШ у галузі Мистецтво та підручники, відповідно до проблеми Вашого дослідження? Якщо так, то які результати Ви отримали?*

Відповідь. Дякую за запитання, для аналізу наявності та використання колективного способу навчання згідно програми НУШ у галузі Мистецтво, нами було обрано підручники Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти наступних авторів: О. Калініченко, Л. Масол, Т. Рубля.

Найбільшу кількість творчих завдань було виявлено у підручнику «Мистецтва» О. Калініченко.

Хижна О.П., доктор педагогічних наук, професор. *Розкрийте педагогічні передумови для розкриття індивідуальних особливостей кожного учня, задоволення пізнавальних потреб, стимулювання мотивації творчості для підтримки творчих зусиль учнів початкової школи ?*

Відповідь. Дякую за запитання, творча особистість має нестандартне самостійне мислення, багатий духовний світ, уміє пізнавати, бачити навколишнє середовище, створює щось нове, оригінальне, неповторне. Значні можливості у цьому процесі відіграють дидактичні ігри за умов належної їх організації.

Дидактичні ігри з розвитку творчих здібностей надають широкі можливості для вільного спілкування вчителя з учнями, атмосфери творчого пошуку, коли і вчитель, і учні здобувають істину. Важливо стати інтегратором думки дітей, своєчасно вносити певні поправки, пропозиції, не обмежувати учнів у судженнях, вільному висловлюванні своїх думок. Адже свобода думки – перша сходинка до творчості.

Дидактичні ігри можна включати у систему уроків. Це передбачає попередній відбір ігор та ігрових ситуацій для активізації різних видів сприймання, де їх використання найбільш своєчасне й ефективно порівняно з іншими методами. Педагогічні дослідження дали можливість виділити оптимальні способи використання ігрової діяльності в системі уроків: весь урок будується як сюжетно-рольова гра (наприклад, деякі уроки навчання грамоти, що мають на меті ознайомити дітей з новими звуком і літерою; уроки-мандрівки; уроки ознайомлення з навколишнім, розвитку мовлення тощо); під час уроку як його структурний елемент; під час уроку кілька разів створюються ігрові ситуації (за допомогою казкового персонажа, іграшки, незвичного способу постановки завдання, елементів змагальності тощо).

В обговоренні дисертаційної роботи Чжао Юйсян взяли участь:

Митник О.Я. рецензент, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології, який у своєму виступі зазначила, що дисертація Чжао Юйсян являє собою цілісне дослідження, в якому теоретично обґрунтоване та

експериментально вивчена проблема розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій. Варто зазначити, що проблема розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій була сферою інтересів зарубіжних і вітчизняних науковців. Однак у наявних наукових джерелах поза увагою вчених залишається вивчення саме розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій. Зазначена проблема є актуальною для педагогічної освіти, оскільки недостатньо досліджена в сучасній психологічній науці.

Водночас рецензент висунула побажання щодо покращення дисертаційної роботи аспіранта Чжао Юйсян, що сприятиме загальному покращенню її якості:

1. У першому розділі Ви вказуєте, що більшість науковців виокремлюють поняття «творчість» і «творча діяльність». Необхідно вказати посилання на науковців, які визначили структурні компоненти даних понять .

2. На стор. 21 Ви зазначаєте, що «Психологи переконані, що здібності до творчої діяльності визначаються, насамперед, особливостями мислення» і не вказуєте конкретно науковців.

3. Вважаємо, що Вам доцільно розширити якісну інтерпретацію кількісних даних, які було одержано на етапі констатувального експерименту й подано в другому розділі дисертації. Натомість більшої чіткості варто надати критеріям, показникам і рівням досліджуваного процесу.

4. У параграфі 3.2. доцільно було б також представити результати дослідження за всіма методиками у експериментальній та контрольній групі до та після формувального експерименту (представлені лише результати після формувального експерименту).

5. Думаємо, що унаочненню програми, яка застосовувалася на етапі формувального експерименту, сприятиме її подання у вигляді моделі.

Загальний висновок рецензента, доктор педагогічних наук, професора Митника О. Я.: вважаємо, що дисертаційне дослідження Чжао Юйсян «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», заслуговує загальної позитивної оцінки та є важливим для педагогічної теорії та практики, яке можна рекомендувати до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Панків Людмила Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки мистецтв і фортепіанного виконавства, у своєму виступі відзначила, що актуальність теми визначається тією обставиною, що на сучасному етапі становлення НУШ виникає потреба у нових більш ефективних теоретико-методичних підходах розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій. За результатами дослідження констатовано відсутність достатньо обґрунтованих педагогічних технологій творчого розвитку учнів впродовж усього періоду дошкільного дитинства, нестачу досліджень сенситивного потенціалу молодшого шкільного віку, їх спрямованість лише на окремі психологічні властивості особистості. Такий стан зумовив необхідність розроблення педагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій з

врахуванням досягнень сучасної науки і практики та повноцінного використання психологічних можливостей молодших школярів.

Дисертантом було враховано більшість основних рекомендацій, наданих рецензентами та науковим керівником у процесі попередніх обговорень роботи. Рецензент зазначив, що в роботі наявні певні моменти, котрі потребують більш чіткого пояснення, а саме:

1. У вступі пропонуємо зменшити кількість науковців, які розглядали Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку та конкретизувати ці аспекти.

2. На сторінках дисертації Ви наголошуєте на різних підходах науковців щодо особливостей вікової категорії молодших школярів. На наш погляд, необхідно вказати та обґрунтувати на чію періодизації психічного розвитку особистості Ви орієнтуєтесь у Вашому дисертаційному дослідженні.

3. На нашу думку, у параграфі 1.3 недостатньо ґрунтовно представлені ігрові художньо-педагогічні технології як засіб розвитку творчих здібностей в учнів молодшого шкільного віку.

4. Рекомендуємо представити у тексті розділу результати емпіричного дослідження за кожною методикою у вигляді таблиць, діаграм тощо та інтерпретувати результати.

5. Щодо третього розділу – у параграфі 3.1. недостатньо представлені методологічні засади формувального експерименту.

Загальний висновок рецензента, кандидата педагогічних наук, доцента Панків Л. І.: дисертаційне дослідження Чжао Юйсян «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій» є цілісною, завершеною, самостійною працею, що заслуговує загальної позитивної оцінки та є важливим для педагогічної теорії та практики та можна рекомендувати до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Олефіренко Т.О. науковий керівник, кандидат педагогічних наук, доцент охарактеризував особистість аспіранта, підкресливши його відповідальність, цілеспрямованість, спроможність самостійно та творчо розв'язувати складні наукові проблеми, й дав загальну позитивну характеристику підготовленої аспірантом дисертаційної роботи. У своєму виступі він зазначила, що в цілому дисертація Чжао Юйсян на тему: «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій» є самостійною, завершеною науковою працею. Аспірантом опрацьовано значну кількість наукових публікацій з обраної теми, використано загальнонаукові та специфічні методи й інструменти дослідження, отримано досить високі результати наукового пошуку. Основні положення та висновки дисертаційної роботи мають вагоме теоретичне і практичне значення, що підтверджується довідками про впровадження результатів наукових досліджень. Науковий керівник зазначив, що викладені у роботі положення, висновки та рекомендації мають прикладне застосування. Дисертантом розроблено навчально-методичний посібник «Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій: теорія і практика.

Чжао Юйсян було визначено й обґрунтовано педагогічні умови ефективного впровадження технології розвитку творчих здібностей молодших школярів на

заняттях з образотворчого мистецтва: професіоналізм педагога (психолого-педагогічна, культурологічна, технологічна компетенції) і методичне, дидактичне та інформаційне забезпечення освітнього процесу на заняттях із малювання (комплекс навчально-методичної, художньо-дидактичної бази, необхідних інформаційних засобів).

Саме тому, в якості пріоритетного завдання освітньої реформи може бути запропоновано створення умов для розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій.

Підкресливши необхідність врахування зауважень та пропозицій, що були висловлені при обговоренні дисертаційної роботи, науковий керівник запропонував рекомендувати до захисту дисертацію Чжао Юйсян на тему: «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки».

Члени розширеного засідання кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова в результаті обговорення дійшли висновку, що дисертаційне дослідження Чжао Юйсян є завершеним науковим дослідженням, яке за об'ємом, актуальністю, науковою новизною і практичною значущістю відповідає вимогам МОН України до дисертацій поданих на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки».

Головуюча на засіданні, підвела підсумки обговорення дисертаційної роботи, відзначивши її належний теоретико-методологічний рівень та практичну значущість роботи. На її думку, робота є логічною, в ній послідовно викладено матеріал, опрацьовано велику кількість літератури. Головуюча на засіданні кафедри зазначила, що сучасні педагоги, які працюють у школах, мають бути готові до розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій. Саме комплекс педагогічних і психологічних заходів із Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій є важливою передумовою розвитку особистості молодшого шкільного віку в умовах НУШ.

Головуюча зауважила, що принципових зауважень подана на розгляд дисертаційна робота не має і вказала на відповідність дисертаційного дослідження Чжао Юйсян встановленим вимогам до написання кандидатських дисертацій, щодо структури, змісту, оформлення, апробації одержаних результатів і наявності публікацій у фахових й інших наукових виданнях. Доцент Олефіренко Т.О. запропонував рекомендувати дисертаційну роботу Чжао Юйсян до розгляду на спеціалізованій Вченій раді Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки».

Чжао Юйсян висловив подяку рецензентам та виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до дисертаційного дослідження, за позитивну оцінку її наукової праці, а також запевнила, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані та враховані у подальшій роботі.

ПОСТАНОВИЛИ:

На підставі розгляду та обговорення на розширеному засіданні кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова теми дисертаційної роботи Чжао Юйсян «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», затвердженої Вченою Радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 2 від 26 вересня 2019 р.), поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки», затвердити такий **висновок**:

Дисертаційне дослідження Чжао Юйсян є актуальним, структурно цілісним та завершеним.

Таким чином, **наукова новизна та теоретичне значення дослідження** полягають у тому, що:

Вперше: визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; *розроблено* модель розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; *уточнено* сутність ключових дефініцій дослідження, а саме: зміст понять «здібності», «творчі здібності молодших школярів», «ігрові художньо – педагогічні технології» «розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій»; *поглиблено уявлення* про змістові характеристики компонентів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; *подальшого розвитку набули* наукові положення щодо впровадження ігрових художньо – педагогічних технологій в процес розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що впроваджено педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій; розроблено навчально-методичний посібник «Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових художньо – педагогічних технологій: теорія і практика.

Апробація та впровадження результатів.

Результати дослідження **впроваджено** у практику роботи середньої загальноосвітньої школи Собківський ліцей Дмитрушківської сільської ради Уманського району Черкаської області, Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №3, Мошнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Черкаської районної ради Черкаської області, Переяславська загальноосвітня школи I-III ступенів №7.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій.

Застосувавши методи математичної статистики та проаналізувавши зміни, що відбулися в розподілах учнів за рівнями розвитку творчих здібностей після формувального етапу експерименту, маємо підстави стверджувати, що розроблена та запроваджена нами у практику роботи початкової школи технологія розвитку творчих здібностей молодших школярів на заняттях з образотворчого мистецтва є

ефективною. Вірогідність отриманих даних підтверджено результатами їх статистичної обробки із застосуванням коефіцієнта кореляції Пірсона (χ^2).

Особистий внесок здобувача.

Дисертаційна робота є самостійною науковою працею. Автор самостійно здійснив аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури, визначив методичні та теоретичні принципи проведення емпіричного дослідження. Дисертантом самостійно проведено діагностику, обробку аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, а також сформульовано висновки та розроблено практичні рекомендації щодо розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій. Результати дослідження автор висвітлює у розділах дисертаційної роботи та наукових публікаціях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Mariana Marusynets, **Yuxiang Zhao**, Nadiia Sylenko Educational Dominants in Vasyl Sukhomlynsky' Pedagogical Concept. TRENDS AND PROSPECTS OF THE EDUCATION SYSTEM AND EDUCATORS' PROFESSIONAL TRAINING DEVELOPMENT. LUMEN, 2020. P. 497-511.

Статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, затверджених МОН України

2. Чжао Юйсян Методика організації роботи з учнями початкової школи на уроках образотворчого мистецтва у процесі вивчення народного мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 17. Теорія і практика: навчання і виховання: зб. наук. праць. Вип. 29. К.: НПУ, 2018. С. 139-134.

3. Чжао Юйсян Актуальні проблеми формування творчих здібностей особистості засобами образотворчого мистецтва. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Вип. 151. В 2-х томах. Том 2; гол.ред. Носко М.О. - Чернігів :ЧНПУ, 2018.- С.131-135.

4. Чжао Юйсян Шляхи та умови формування художньо-творчих здібностей молодших школярів у Китайській народній республіці та в Україні. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Видавничий дім «Гельветика», Херсон. Вип. 18, том 3. 2019. С. 102-106.

5. Чжао Юйсян Досвід організації навчання молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва в Україні та за кордоном. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Видавничий дім «Гельветика», Херсон. Вип.31. 2021. С. 75-79.

Статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях

6. Olefirenko T., Zhao Yuxiang Features of Implementation in General Educational Institutions Art Programs. *Intellectual Archive*. Vol. 10, № 1. Canada: Shiny World Corp. 2021. pp. 137-146.

Статті у інших наукових виданнях та матеріали наукових конференцій:

7. Чжао Юйсян Поліфункціональність мистецтва в суспільстві. Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук: матеріали

міжнародної наук.-практичної конференції (м. Київ, Україна, 2-3 лютого 2018 року). К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки і психології». 2018. Ч.1. 113-115.

8. Чжао Юйсян Методика ознайомлення особистості з творами живопису. Приоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у столітті ХХІ»: матеріали міжнародної наук.-практичної конференції (16-17 березня 2018 р. м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. С. 101-103.

9. Чжао Юйсян Розвиток творчих здібностей молодших школярів як важливе завдання сучасної початкової школи. Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів. 26-27 квітня 2019 року). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч.2. С.30-34.

10. Чжао Юйсян Методика залучення молодших школярів до сприймання та оцінювання мистецьких творів. Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні» (м. Львів. 23-24 серпня 2019 року). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч.2. С. 153-156.

Методичні рекомендації

11. Чжао Юйсян Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій: теорія і практика. Методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР, 2020, 76 с.

УХВАЛИЛИ:

1. Зміст дисертаційної роботи Чжао Юйсян схвалити.
2. Дисертаційне дослідження Чжао Юйсян зі спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки» на тему: «Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами ігрових художньо – педагогічних технологій», є завершеною науковою працею, що відповідає вимогам п. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167» і може бути подана до розгляду у спеціалізованій вченій раді Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

ГОЛОСУВАЛИ:

за – 15 осіб,
проти – немає,
утримались – немає.

Головуюча

завідувач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

Секретар

Цветкова Г.Г.

Коваль Т.В.